

Το κόμμα - εγκληματική οργάνωση και το Σύνταγμα

Της Ιφιγένειας Καμτσίδου

Αν Καθηγήτριας Συνταγματικού Δικαίου ΑΠΘ

Η σύλληψη και η ποινική δίωξη στελεχών της Χρυσής Αυγής διευκολύνουν την διερεύνηση κάποιων από τα σοβαρά εγκλήματα που τα μέλη της, οργανωμένα και καθοδηγούμενα, επιχείρησαν τα τελευταία χρόνια. Επίσης, αναδεικνύουν τις ιδιαίτερες σχέσεις που το νεοναζιστικό μόρφωμα διατηρούσε με τον κρατικό μηχανισμό, γεγονός που είχε εξασφαλίσει μια ασυλία στα στελέχη της που εγκληματούσαν, ανοίγοντας τον δρόμο για την αποκατάσταση της νομιμότητας στο εσωτερικό της αστυνομίας και των δημόσιων υπηρεσιών γενικά. Εντούτοις, η έκταση του προβλήματος και οι όροι αντιμετώπισής του δεν δικαιολογούν ευφορία. Καταρχάς, η παρουσία της Χρυσής Αυγής επισκιάζεται από την αξιολόγηση της ποινικής διαδικασίας, η συζήτηση για τα αίτια της ανάπτυξής της και την κοινωνικοπολιτική σημασία της δράσης της υποβαθμίζεται και έμφαση αποδίδεται στις δικαστικές εξελίξεις. Μάλιστα, επειδή η ποινική αντιμετώπιση των νεοναζιστών εμφανίζεται ως το πιο αποτελεσματικό μέσο αναχαίτισής τους, η αποσόβηση των απειλών που συνεπάγεται η εξάπλωση του φασισμού στην χώρα, ανατίθεται κατά κύριο λόγο στους δικαστές, σε όργανα δηλαδή χωρίς πολιτική εξουσία και χωρίς πολιτική ευθύνη.

Ακόμη, η πρωτόγνωρη κατάσταση, όπου ένα πολιτικό κόμμα, με κοινοβουλευτική μάλιστα εκπροσώπηση, λειτουργεί παράλληλα ως εγκληματική οργάνωση, γεννά ζητήματα που θέτουν σε δοκιμασία την κοινοβουλευτική και δημοκρατική τάξη. Η ποινική δίωξη εις βάρος βουλευτών, μάλιστα εις βάρος της ηγεσίας ενός πολιτικού κόμματος, εύλογα δημιουργεί το ερώτημα αν αυτή επισύρει συνέπειες στην ίδια την παράταξη και πως διακρίνεται ο πολιτικός ρόλος της τελευταίας από την οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα των στελεχών της. Έτσι, διατυπώνονται προτάσεις για την λήψη θεσμικών μέτρων, ενδεικτικά, συζητείται η περικοπή των μισθών των προφυλακισμένων βουλευτών, η αναστολή της κρατικής χρηματοδότησης του κόμματος, ακόμη και η δυνατότητα απαγόρευσης της λειτουργίας του.

Η κρισιμότητα της περίπτωσης όχι μόνον δεν δικαιολογεί την προσφυγή σε εξαιρετικά μέτρα, αλλά επιβάλλει τον πλήρη σεβασμό των προταγμάτων που απορρέουν από τον δημοκρατικό και δικαιοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματός μας. Πρώτα από όλα, είναι ανάγκη να γίνει σαφής η διάκριση του πολιτικού κόμματος από την εγκληματική οργάνωση που στηρίζεται στην δομή του.

Όσα από τα μέλη του συμμετείχαν σε αυτήν, θα έχουν την ποινική μεταχείριση που αρμόζει στα αδικήματα που διέπραξαν, ωστόσο νομοθετική ρύθμιση που θα οδηγεί στην απαγόρευση του κόμματος δεν εναρμονίζεται με το ισχύον συνταγματικό πλαίσιο. Το Σύνταγμα (άρθρο 29), προστατεύοντας την αυτονομία των πολιτικών κομμάτων, θέτει εκτός κρατικού ελέγχου το πολιτικό πρόγραμμα και την ιδεολογία τους, για να διαφυλάξει τον ελεύθερο δημοκρατικό ανταγωνισμό. Νομοθέτημα που τυχόν αναθέτει σε πολιτειακό όργανο, την αρμοδιότητα να εξετάζει, να ελέγχει την ιδεολογία και τις πολιτικές προτάσεις των κομμάτων, θα επέτρεπε στην κρατική εξουσία να καθορίζει την λειτουργία (και) των πολιτικών αντιπάλων της κυβέρνησης και να απομακρύνει ορισμένους, πιθανόν τους μη αρεστούς στους κυβερνώντες, από το πεδίο της πολιτικής αντιπαράθεσης. Θα παραμέριζε, λοιπόν, μια εγγύηση του δημοκρατικού χαρακτήρα του πολιτεύματος.

Ηπιότερες εμφανίζονται οι προτεινόμενες ρυθμίσεις σχετικά με την περικοπή του μισθού των προφυλακισμένων βουλευτών ή/και την διακοπή της χρηματοδότησης της Χρυσής Αυγής. Είναι αλήθεια, ότι ο Κανονισμός της Βουλής (άρθρο 76 παρ. 5) προβλέπει ότι η χωρίς άδεια απουσία βουλευτή σε περισσότερες από 5 συνεδριάσεις της Ολομέλειας, των Τμημάτων ή των Επιτροπών της Βουλής θεωρείται αδικαιολόγητη και συνεπάγεται την υποχρεωτική κράτηση των αναλογούντων αποδοχών. Ωστόσο, η παραπάνω ρύθμιση αφορά στους βουλευτές που έχουν την δυνατότητα να παρίστανται στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες και αμελούν να το πράξουν, ενώ τα προφυλακισμένα στελέχη της Χρυσής Αυγής στερούνται της προσωπικής τους ελευθερίας. Αν, μάλιστα κανείς αναλογιστεί, ότι σύμφωνα με τον Υπαλληλικό Κώδικα, ο υπάλληλος που βρίσκεται σε ανάλογη θέση και διατηρεί την υπαλληλική του ιδιότητα, απολαμβάνει ένα μέρος του μισθού του, γίνεται προφανές ότι η εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 5 ΚανΒ στους κρατούμενους νεοναζί θα είναι ανεπιεικής.

Τέλος, σε ένταση με θεμελιώδεις αρχές και με συνταγματικά δικαιώματα δείχνει και η πρόταση της κυβέρνησης για την αναστολή κάθε είδους κρατικής χρηματοδότησης και οικονομικής ενίσχυσης εφόσον ασκηθεί δίωξη «κατά του αρχηγού κόμματος ή του προέδρου κοινοβουλευτικής ομάδας ή εκείνου που ασκεί την πραγματική διεύθυνση κόμματος ή κατά περισσότερων του ενός δεκάτου των βουλευτών ή του ενός πέμπτου των ευρωβουλευτών ή του ενός δεκάτου των μελών του κεντρικού οργάνου διοίκησης κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων, σύμφωνα με το καταστατικό τους, για τα εγκλήματα των άρθρων 134, 138, 139, 148 παρ. 2, 187 και 187Α του Ποινικού Κώδικα», δηλαδή για κάποιες σοβαρές κακουργηματικές πράξεις. Η αναστολή αίρεται

αναδρομικά και καταβάλλονται άτοκα στον δικαιούχο τα παρακρατηθέντα ποσά σε περίπτωση που εκδοθεί αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα ή αμετάκλητη αθωωτική απόφαση. Το Σύνταγμα (άρθρο 29 παρ. 2), ορίζοντας ότι «2. Τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική τους ενίσχυση από το Κράτος για τις εκλογικές και λειτουργικές τους δαπάνες, όπως νόμος ορίζει.» θέσπισε ένα δικαίωμα των κομμάτων, που δεν ευνοεί μόνον τις πολιτικές παρατάξεις, αλλά και τον δημοκρατικό ανταγωνισμό. Με άλλα λόγια, η δημόσια χρηματοδότηση είναι μια εγγύηση, ότι τα κόμματα συμμετέχουν στην πολιτική αντιπαράθεση χωρίς εξαρτήσεις από ιδιωτικά συμφέροντα και ότι η διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας γίνεται με στόχο το κοινό καλό. Για τον λόγο αυτό, η αναστολή της χρηματοδότησης μιας παράταξης με μόνη την ποινική δίωξη της ηγεσίας της, δηλαδή με βάση πράξεις που δεν ενσωματώνουν δικαστική κρίση και για την έκδοση των οποίων αρκούν –έστω σοβαρές- ενδείξεις, δεν αποτελεί απλώς έναν δραστικό περιορισμό του σχετικού δικαιώματός της. Παράλληλα, εισάγει και μια ρύθμιση ανωφελή για την προστασία της διαφάνειας στην πολιτική ζωή του τόπου.

Βέβαια, η λειτουργία του κόμματος- εγκληματικής οργάνωσης αποτελεί μια σπουδαία απειλή για την δημοκρατία και επιβάλλει την εγρήγορση της πολιτείας και του πολιτικού συστήματος για την προάσπισή της. Η αντιμετώπιση, όμως, και του κρίσιμου αυτού προβλήματος με όρους «κατάστασης ανάγκης» θα επιφέρει ένα ακόμη πλήγμα στο πολίτευμα: ήδη, η αναγωγή στην «κατάσταση εξαίρεσης», προκειμένου να νομιμοποιηθούν μέτρα που περιορίζουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των μελών του κοινωνικού συνόλου ή πρακτικές που εξουθενώνουν τον ρόλο της Βουλής, κλόνισε την εμπιστοσύνη των πολιτών στην ικανότητα της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας να παρέχει λύσεις σε δύσκολες περιστάσεις. Τούτη η αντισυνταγματική πρακτική των κυβερνώντων ευνόησε την άνοδο της Χρυσής Αυγής. Η φυλάκιση των βασικών στελεχών της και η συρρίκνωση δικαιωμάτων των μελών της ή η αναστολή προνομίων που το Σύνταγμα απονέμει στα κόμματα δεν αναμένεται να επιλύσουν το πρόβλημα. Απαιτείται η έμπρακτη διαφοροποίηση όλων των πολιτικών δυνάμεων της χώρας από την ιδεολογία της, η απόρριψη των ρατσιστικών και αυταρχικών αιτημάτων της, αλλά και της θεωρίας των δύο άκρων που ταυτίζει την κοινοβουλευτική πράξη της αντιπολίτευσης με την εγκληματική δράση των μελών του νεοναζιστικού κόμματος. Απαιτείται, όμως, πάνω από όλα, η άσκηση της κρατικής εξουσίας να σέβεται τους συνταγματικούς κανόνες και να συμμορφώνεται στα προτάγματά τους, ώστε να δειχθεί ότι η δημοκρατία έχει αποτελεσματικά όπλα για να αποκρούσει τους κινδύνους.